
Kdo má řídit vysokou školu? Akademický senát, nebo správní rada?

Kdo má řídit vysokou školu? Akademický senát, nebo správní rada?

15.6.2010

Jedna ze zásadních změn, které obsahuje připravovaná reforma terciárního vzdělávání, se má týkat struktury řízení vysokých škol. Hlavním strategickým orgánem samosprávy vysoké školy je v současnosti akademický senát, jakožto zastupitelský orgán volený akademickou obcí, orgán zavedený do struktury vysokých škol po roce 1989.

Podle sporadicky se objevujících článků v médiích se těmto orgánům vytýká několik nedostatků – příliš se o nich na vysoké škole neví, voleb se účastní nanejvýše několik procent oprávněných voličů, zvolení bývají málo kompetentní kandidáti. V obecnější rovině je vysokým školám vytýkána jejich přílišná uzavřenost před okolím, malá komunikativnost s veřejností, pomalé tempo vnitřních přeměn a nedostatečné konkrétní výsledky spolupráce s neuniverzitními subjekty. To vše mají být důvody k principiální změně, podle které mají řadu základních kompetencí převzít nově koncipované správní rady vysokých škol, jejichž členy jmenuje ministr školství výhradně z osobností působících mimo vysokou školu. Ponechme polemiku o oprávněnosti výtek k jiné diskuzi, pokusme se obrátit pozornost k účelnosti navrhovaných změn. Velmi úspěšně lze totiž polemizovat o tom, které z uvedených výtek navrhovaná změna napraví. Zato lze celé opatření zkonstruovat tak, že dojde k výraznému porušení autonomního rozhodování vysoké školy či omezení jejich akademických svobod.

Komerční úspěch nemůže nahradit akademické svobody

Argument, podle kterého jde o modernizaci vysoké školy zavedením manažerských způsobů do jejího řízení, je zcela komický. Žádný podnikatel se v řízení podniku nemůže ohlížet na akademické svobody, jako i vedení vysoké školy se nemůže orientovat pouze podle komerčního úspěchu na trhu.

Akademické svobody patří ke každodenní neoddiskutovatelné potřebě vysoké školy, bez které se nemůže obejít. Toto téma bylo v roce 2006 široce diskutováno i v plénu Evropského parlamentu a v přijaté deklaraci se kromě jiného uvádí, že „porušování akademických svobod a omezování univerzitní autonomie vždy předznamenalo intelektuální úpadek a následně přineslo pro společnost sociální a ekonomickou stagnaci“.

Tedy příliš vážné téma, než abychom s ním lehkovážně experimentovali. Argument modernizace vysoké školy začleněním představitelů mimouniverzitních subjektů do jejího řízení je nejen trivializací manažerského stylu, ale zpochybněním schopností akademického vedení, bez jakékoli věcné analýzy.

Uváží-li, jak může správní rada, podle tohoto návrhu sestavená a jmenovaná, změnit vysokou školu, pak nemohu popřít, že může dojít k tomu, že přinejmenším v kontroverzních otázkách, kterým se nelze vyhnout, se budou její členové cítit spíše představiteli svých „mateřských“ institucí a vysokou školu se budou snažit přetvářet z hlediska jejich potřeb. Dostane-li se jim k tomu příležitosti, pak bude k flagrantnímu porušení autonomie a omezení akademických svobod otevřena přímo dálnice.

Je nutná zevrubná a nezpochybnitelná analytická zpráva

Mluvíme-li však o reformě terciárního vzdělávání, pak bychom měli vycházet ze zevrubné nezpochybnitelné analytické zprávy o vývoji sektoru terciárního vzdělávání v posledních letech a o současném stavu, ve kterém se nachází. Obsáhlá veřejná diskuze o silných a slabých stránkách vysokoškolského systému by měla umožnit předkládat názory z řad akademické i mimoakademické obce. Způsob vedení této diskuze by navíc měl dokumentovat vážnost tématu i smysluplnost debaty, kdy je dopřáno sluchu každé relevantní připomínce.

Výhradám veřejnosti, jakých jsme svědky k nedávno zavedené reformě výzkumu, by se zcela jistě mělo předejít. Konkrétní návrhy opatření by měly být konečným řešením, k němuž se dopracujeme, abychom eliminovali slabé stránky systému. Legalizace správních rad s následným hledáním vhodné věcné pracovní a kompetenční náplně je zapřahání spřežení proti směru jízdy. Pro opravdovou konkurenceschopnost země v prostředí globální soutěže je nezbytné posunout přebudování systému terciárního vzdělávání, ale také změnit orientaci celé ekonomiky, která bude vzdělané, šikovné, talentované bakaláře, magistry a doktory reálně potřebovat.

O tom by měl být zahájen seriózní dialog s akademickou obcí a o tom by měla být reforma, a to nejen terciárního vzdělávání. Probíhající koaliční rozhovory by mohly být dobrou příležitostí k dohodě o tom, jak, kdy a s kým tyto rozhovory připravit.

Ivan Wilhelm, emeritní rektor Univerzity Karlovy